

[Platová situace v knihovnách - výsledky Analýzy věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven \[1\]](#)

Autor:

- [PILLEROVÁ, Vladana](#) [2]

Číslo:

- [2017, ročník 26, číslo 4](#) [3]

Rubrika:

- [Průzkumy](#) [4]

Klíčová slova:

- [platy](#) [5], [průzkumy](#) [6]

V roce 2017 proběhla další [Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven](#) [7], v pořadí již čtvrtá¹. Průzkum přináší vždy velké množství informací o pracovnících knihoven z hlediska jejich věku, vzdělání, pohlaví, věrnosti instituci, celoživotního vzdělávání a dalších aspektů. V roce 2017 se průzkum nově zaměřil i na samotnou personální práci knihoven, na to, jaké dokumenty k tomu knihovny používají a zda mají zaměstnance na personálních a dalších pozicích. Stěžejní částí průzkumu pak byla identifikace objemu úvazků na jednotlivých odborných knihovnických pozicích a dále pak objemu úvazků na odborných pozicích, který bude nutný requalifikovat. Tyto informace budou cenné při implementaci [Koncepte celoživotního vzdělávání knihovníků](#) [8] a při revizi Katalogu prací, která v současné době probíhá. Další významnou kapitolou průzkumu je platová situace pracovníků knihoven, která je pro odbornou veřejnost zcela jistě nejvíce atraktivní. Právě platová situace je předmětem tohoto článku.

V oblasti platů přinesla analýza řadu zajímavých informací, ať už se týkají platové situace knihovníků či ostatních pracovníků knihoven. Výsledky nám poskytly představu, jakým způsobem bývají zaměstnanci či vedoucí knihoven zařazováni do tříd a jaké jsou průměrné platy v jednotlivých třídách. Zajímavé je také srovnání s průměrnými platy v ČR.

Zařazení do platových tříd

Počet úvazků knihovníků podle platových tříd je uveden v tab. 1.

Tab. 1: Zařazení knihovníků do tříd (podle typu knihovny)

Třída	Veřejné knihovny		Specializované knihovny		Knihovny celkem		
	Počet úvazků	Podíl v %	Počet úvazků	Podíl v %	Počet úvazků	Podíl v %	
třída 6	76,43		2	1,50	0	77,93	2
třída 7	224,72		7	4,00	1	228,72	6
třída 8	1051,07		31	41,13	13	1092,20	30
třída 9	1133,30		33	65,91	21	1199,21	32
třída 10	405,84		12	42,79	14	448,63	12
třída 11	319,21		9	73,65	24	392,86	11
třída 12	129,96		4	68,99	22	198,95	5
třída 13	45,10		1	8,00	3	53,10	1

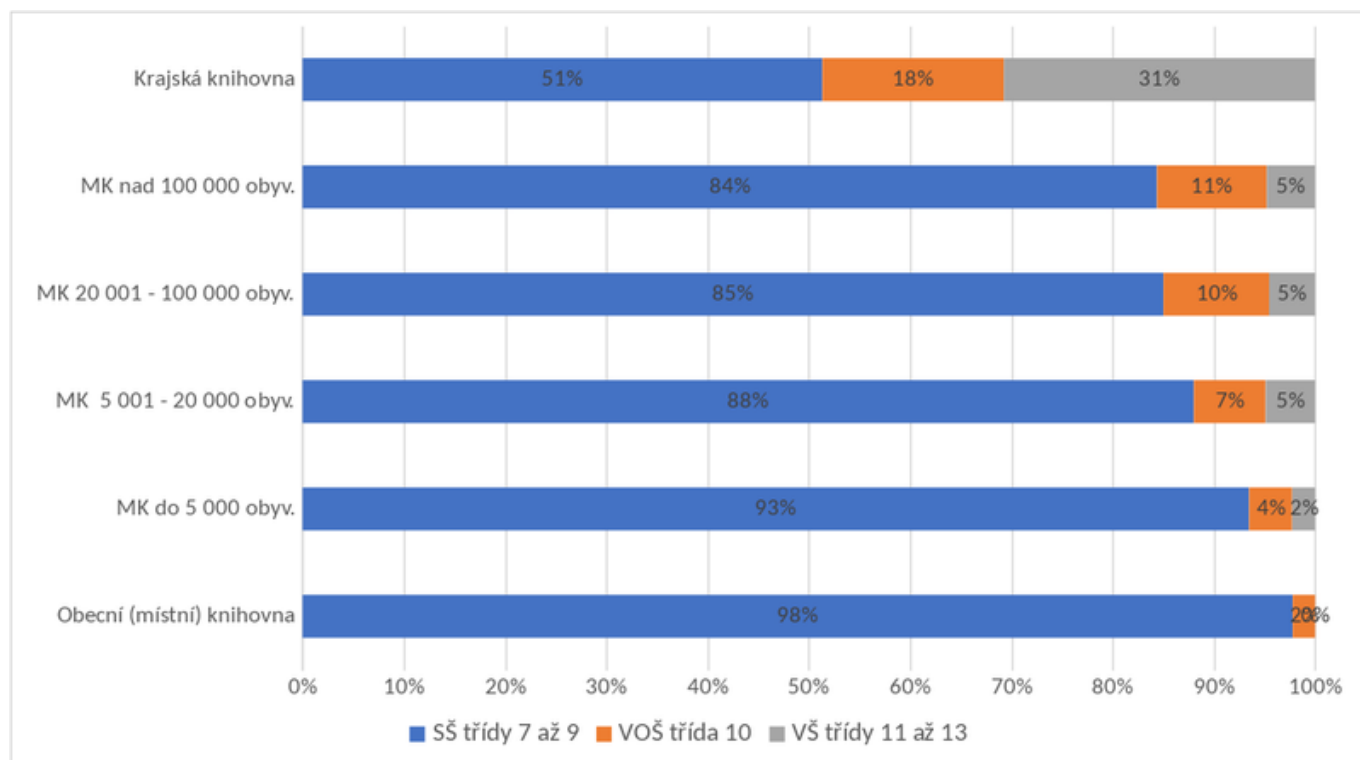
třída 14	6,00	0	2,00	1	8,00	0
třída 15	1,00	0	0,00	0	1,00	0
třída 16	0,00	0	0,00	0	0,00	0

Celkem se jednalo o zařazení 3 393 úvazků na knihovnických pozicích. U knihovnických pozic již neprobíhalo zařazování do tříd 1 až 5, jak tomu bylo v předchozím průzkumu v roce 2011, ale podle náplně práce byli knihovníci zařazováni až do třídy 6 a výše. Zařazení do tříd se od roku 2011 výrazně nezměnilo. Nejčastěji bývají knihovníci zařazeni do tříd 8 a 9, nejvíce pak do třídy 9, kam bylo v roce 2016 zařazeno 32 % knihovníků, do třídy 8 pak 30 % knihovníků. Ve veřejných knihovnách spadá do těchto dvou tříd ještě o 2 % větší počet knihovníků, a to 64 %. Do třídy 10 spadalo 12 % knihovníků a třída 11 náležela 11 % knihovníků. Třída 12 a 13 byla obsazena pouze 6 % knihovníků. Celkově v knihovnách převažují platové třídy, které odpovídají středoškolskému a vyššímu odbornému vzdělání (třídy 8 a 9). Třída 10 je určena pracovníkům s vyšším odborným či bakalářským vysokoškolským vzděláním. Do třídy 11 a tříd vyšších by měli být zařazováni knihovníci s vysokoškolským vzděláním. Je však otázkou, nakolik je zařazování do tříd podle odpovídajícího vzdělání pracovníků v českých knihovnách reálné. Podle průzkumu pracuje v knihovnách 39 % knihovníků s vysokoškolským vzděláním, do třídy 10 (která je navíc určena i pracovníkům s vyšším odborným vzděláním) a výše však je zařazeno jen 29 % pracovníků.

Výrazné rozdíly vidíme v zařazování knihovníků do tříd ve veřejných a specializovaných knihovnách. Souvisí to logicky s rozdílnou vzdělanostní strukturou knihovníků v těchto dvou typech knihoven a také s jejich rozdílným zaměřením a funkcemi. Převážná část knihovníků ve veřejných knihovnách je zařazena ve dvou třídách (8 a 9). V případě specializovaných knihoven je rozložení knihovníků do platových tříd o něco pestřejší a výrazněji je zastoupeno více tříd – od třídy 8 až po třídu 12. Nejvíce knihovníků specializovaných knihoven najdeme ve třídě 11 (24 %), ta je následována třídou 12 (22 %) a třídou 9 (21 %).

V grafu 1 je podrobněji zobrazeno zařazení do tříd v jednotlivých velikostních kategoriích veřejných knihoven.

Graf 1: Zařazení knihovníků do tříd ve veřejných knihovnách

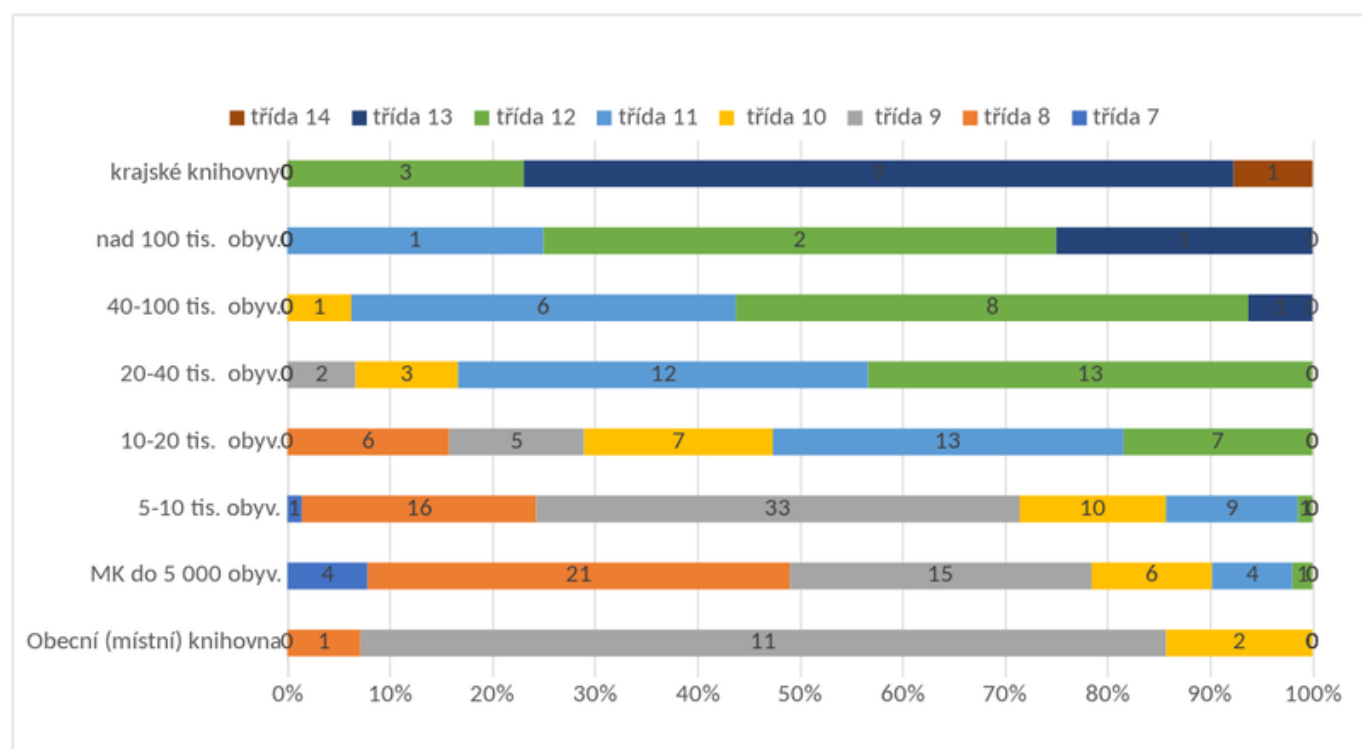

[9]

Čím je knihovna větší, tím má více zaměstnanců a diferenciovanější nabídku služeb. Objevuje se v nich více knihovníků s vyšším než středoškolským vzděláním, nejvíce v krajských knihovnách, kde najdeme 47 % knihovníků zařazených do třídy 10 a výše. V ostatních veřejných knihovnách převažuje zařazení do třídy 9 a tříd nižších.

Je vždy zásadní, jakým způsobem je zařazen vedoucí či ředitel knihovny, jelikož od toho se odvíjí zařazení do tříd u podřízených zaměstnanců. Pokud má vedoucí nižší třídu, která neodpovídá jeho vzdělání a postavení, budou také podřízení při začleňování do platové třídy v nevýhodě. Na základě výsledků průzkumu je možné říci, že zařazování vedoucích/ředitelů knihoven do platových tříd není ideální. Jak ukazuje graf 2, třídy 8 až 10 se u vedoucích pracovníků objevují poměrně často ještě ve větších městských knihovnách v sídlech do 40 tisíc obyvatel.

Graf 2: Zařazení vedoucích/ředitelů knihoven do tříd

[10]

Tab. 2 uvádí počet úvazků ostatních zaměstnanců v jednotlivých platových třídách podle typu knihovny.

Tab. 2: Zařazení ostatních zaměstnanců do tříd (podle typu knihovny)

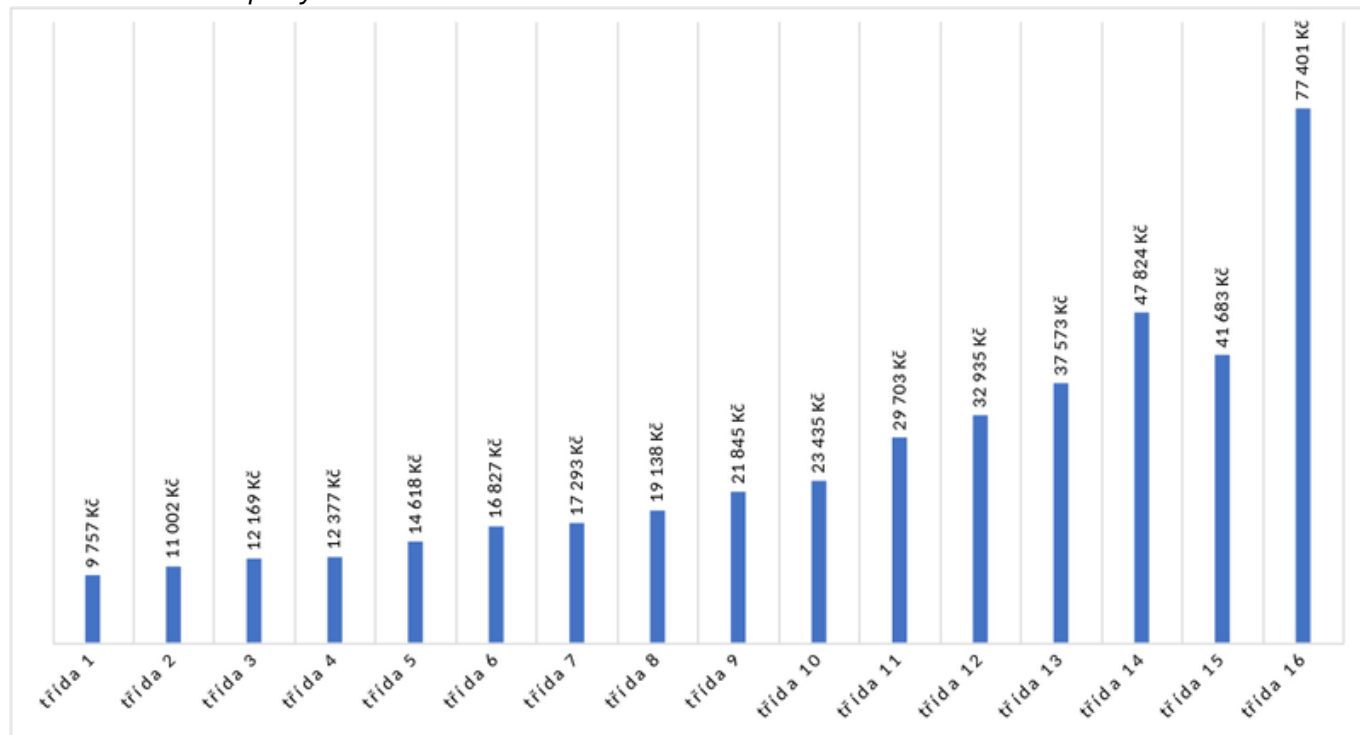
Třída	Veřejné knihovny		Specializované knihovny		Všechny knihovny	
	Počet úvazků	Podíl v %	Počet úvazků	Podíl v %	Počet úvazků	Podíl v %
třída 1	11,75		1	2,00	2	13,75
třída 2	116,74		12	0,51	1	117,25
třída 3	52,66		5	3,00	4	55,66
třída 4	53,28		5	2,25	3	55,53
třída 5	42,37		4	1,50	2	43,87
třída 6	45,79		5	2,00	2	47,79
třída 7	61,80		6	1,00	1	62,80
třída 8	112,98		11	8,10	10	121,08
třída 9	145,66		15	9,00	11	154,66
třída 10	149,49		15	21,80	26	171,29
třída 11	87,48		9	15,00	18	102,48
třída 12	82,18		8	16,10	19	98,28
třída 13	30,70		3	3,00	4	33,70
třída 14	5,00		0	0,00	0	5,00
třída 15	4,40		0	0,00	0	4,40
třída 16	2,00		0	0,00	0	2,00

Ostatní pracovníci knihoven pracují především na ekonomických pozicích, v administrativě, v oblasti IT (správci sítí apod.), v PR, jako skladníci či knihari a jsou zařazováni v rozmezí tříd 1 až 16. Mluvíme zde o objemu 1 090 úvazků, z toho většina (1 004) pracuje ve veřejných knihovnách. Vzdělání těchto pracovníků se – stejně jako spektrum vykonávaných pozic – pohybuje na širší škále než v případě knihovníků, a to od základního až po doktorské vysokoškolské. Také rozložení do tříd je pestřejší než v případě knihovníků, kde převažovalo zařazení do dvou tříd (8 a 9). Nejčastěji ostatní pracovníky najdeme ve třídách 8 až 12 (16 % ve třídě 10 a 14 % ve třídě 9), ale poměrně silně jsou zastoupeni ve třídě 2, kde je těchto pracovníků 11 %. V tomto případě se jedná o dělnické profese, které najdeme většinou ve větších knihovnách.

Průměrné platy knihovníků a ostatních pracovníků ve veřejných knihovnách

Součástí průzkumu bylo zjišťování průměrných platů pracovníků knihoven. Výsledky, se kterými se můžete seznámit v grafu 3, zřejmě nebudou pro odbornou knihovnickou veřejnost žádným překvapením.

Graf 3: Průměrné platy knihovníků v roce 2016

[11]

Pokud budeme vycházet ze skutečnosti, že výše průměrného hrubého platu v ČR v roce 2016 dosáhla 28 152 Kč, můžeme konstatovat, že 85 % knihovníků ve veřejných knihovnách průměrného platu nedosahuje. Celorepublikový medián, tedy středová hodnota, se možná více blíží české realitě - v roce 2016 činil 23 745 Kč. Až pracovníci v platových třídách 11 a 12 se blíží hodnotám celorepublikového průměru a mediánu. Platy pracovníků v nejčastěji zastoupených třídách ve veřejných knihovnách (8 až 10) se pohybují hluboko pod průměrným platem v ČR. Průměrný plat knihovníků veřejných knihoven zařazených do třídy 8 činí 19 308 Kč, v 9. třídě 20 444 Kč a v 10. třídě 22 891 Kč. Ve třídě 11 a výše se většinou nachází řídicí pracovníci knihoven, jejichž plat je z velké části složen z nadtarifních složek. To je zřejmě důvodem, proč jsou průměrné platy ve třídách 11 a 12 v případě specializovaných knihoven ve srovnání s veřejnými knihovnami nižší. Ve specializovaných knihovnách jsou v těchto třídách zařazeni většinou pracovníci na odborných pozicích, ve veřejných knihovnách častěji vedoucí a ředitelé knihoven.

Průměrné platy v nejrozšířenějších třídách ve veřejných knihovnách (8, 9 a 10) podle jejich velikosti jsou uvedeny v tab. 3.

Tab. 3: Průměrné platy v Kč v nejčastěji se vyskytujících třídách ve veřejných knihovnách (MK = městská knihovna; počet obyvatel se vztahuje k sídlu knihovny)

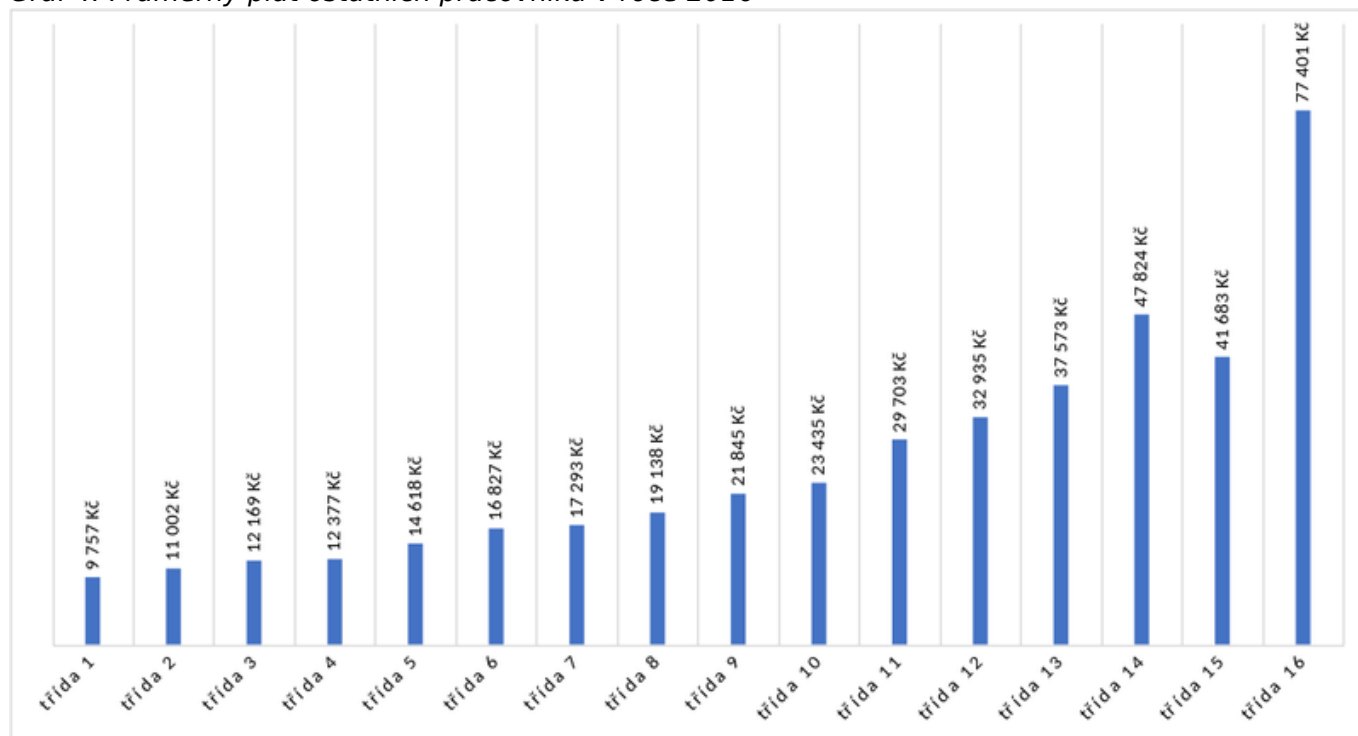
Typ knihovny	Třída 8	Třída 9	Třída 10
obecní (místní) knihovna	20 368	22 693	27 270
MK do 5 000 obyv.	20 600	22 856	23 824
MK 5 001 až 20 000 obyv.	19 800	22 316	25 206
MK 20 001 až 100 000 obyv.	19 072	20 716	25 673

MK nad 100 000 obyv.	19 192	19 957	23 648
krajská knihovna	17 694	19 505	21 419

Je důležité si uvědomit, že s rostoucí velikostí knihovny klesá průměrný plat v jednotlivých platových třídách. Tuto skutečnost zřejmě ovlivňuje to, že v těchto třídách je v menších knihovnách zařazeno méně pracovníků (často i vedoucí knihoven) a platy zde mohou zvyšovat nadtarifní složky platu. Vliv může mít i fakt, že ve větších knihovnách pracuje více mladších pracovníků, kteří nemají takovou praxi a mají podle tabulek nižší plat než starší pracovníci. Navíc zřejmě celkové objemy mzdových prostředků velkých knihoven neumožňují lepší odměňování pracovníků.

Jak ukazuje graf 4, v případě ostatních pracovníků je tak platová situace podobná, i když přece jen o něco lepší.

Graf 4: Průměrný plat ostatních pracovníků v roce 2016

[11]

Průměrné platy ostatních pracovníků jsou ve všech třídách (6 až 14) o něco vyšší než v případě knihovníků, a to v průměru o 6 až 7 %. Průměrného platu přesto nedosahuje 77 % těchto pracovníků. Situace je však o něco rozdílnější než u knihovníků, kteří pracují na středoškolských a vysokoškolských pozicích. Ostatní pozice v knihovnách zahrnují i dělnické profese, u kterých je typické základní vzdělání či vyučení. Tyto pozice však v celkovém součtu představují malou část a jsou zahrnuty v platových třídách 1 až 5. Většinou se jedná o administrativní, ekonomické či IT pozice. Je také faktem, že mnoho vedoucích a ředitelů knihoven není zařazeno v knihovnických tabulkách, ale právě v tabulkách pro ostatní pracovníky knihoven. To je zřejmě také důvodem, proč jsou zde platy ve vyšších třídách vyšší než v případě knihovníků.

Průměrné platy ve veřejných knihovnách podle jednotlivých krajů

Mapka ČR (viz obr. 1) ukazuje průměrné platy knihovníků ve veřejných knihovnách podle krajů. Je však třeba vzít v potaz skutečnost, že se jedná o průměry za všechny třídy a všechny veřejné knihovny bez ohledu na jejich velikost. Navíc v hlavním městě Praha je situace poněkud odlišná a ovlivněná přítomností dvou velkých knihoven – Městské knihovny v Praze a Národní knihovny ČR. Především pak v Národní knihovně ČR je nadprůměrné množství pracovníků zařazeno do vyšších tříd, což může průměr zkreslovat.

[12]

Obr. 1: Průměrné platy knihovníků ve veřejných knihovnách podle krajů

Je zajímavé, že ne vždy platová situace ve veřejných knihovnách koresponduje s průměrnými platy v kraji, jak je uvádí Český statistický úřad. Podle něj je například Karlovarský kraj – ve srovnání s ostatními kraji – krajem s nejnižší průměrnou mzdou. V případě platů knihovníků ve veřejných knihovnách Karlovarského kraje to však neplatí. Naopak Jihomoravský kraj patří ke krajům s vyššími průměrnými platy, mezi veřejnými knihovnami však zaujímá třetí nejnižší hodnotu. Nejnižší platy mají pracovníci veřejných knihoven v Libereckém a Jihočeském kraji. Naopak nejvyšší průměrné platy mají v Plzeňském kraji a Praze.

Závěr

Závěrem nelze nezopakovat fakt, že platová situace pracovníků knihoven není v současné chvíli nijak uspokojivá. Převážná část pracovníků knihoven nedosahuje na průměrné platy v ČR, přestože se mnohdy jedná o vysokoškolsky vzdělané knihovníky s dlouhou praxí. Jak už bylo řečeno, výši platu může negativně ovlivnit neodpovídající zařazení do platové třídy. Z výsledků průzkumu vyplývá, že řada vedoucích pracovníků není zařazena adekvátně, což pak ovlivňuje platy v celé instituci. Dalším poměrně překvapivým faktem v průzkumu bylo zjištění, že ve většině knihoven (61 %) neexistuje dokument, který stanovuje počet systemizovaných míst v organizaci. Popis systemizovaných míst včetně začlenění do platové třídy může být dobrým nástrojem, jak přispět k adekvátnímu zařazení do platových tříd pracovníků v knihovně. Přes tyto možné překážky jsou na vině nízkých platů jednoznačně nízké tarifní platy stanovené v platových tabulkách určených pro knihovníky.

Doufejme, že zvyšování platů pracovníků v kultuře (včetně knihovníků), které probíhá v současné chvíli, přinese podstatnější nárůst platů, který pomůže například přilákat mladší generaci k práci v knihovnictví.

Úplná závěrečná zpráva z průzkumu je k dispozici na portálu [Informace pro knihovny](#) [7].

- 1. První průzkum proběhl v roce 1998, druhý v roce 2004 a předposlední průzkum proběhl

v roce 2011.

URL zdroje: <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-4/platova-situace-v-knihovnach-vysledky-analyzy>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-4/platova-situace-v-knihovnach-vysledky-analyzy>
- [2] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/pillerova-vladana>
- [3] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-4>
- [4] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/rubriky/pruzkumy>
- [5] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/platy>
- [6] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/pruzkumy>
- [7] <http://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/pruzkumy/analyzy-mzdove-vekove-a-vzdelanostni-struktury-pracovniku-knihoven-CR>
- [8] http://files.u-k-r.webnode.cz/200000237-9ef279fed4/KoncepceCZV_2016_DEF.docx
- [9] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/283/pillerova1.png>
- [10] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/283/pillerova2.png>
- [11] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/283/pillerova4.png>
- [12] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/283/pillerova5.png>